

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

ՔՐԵՍՆԵՐՈՐԻ ՈՒԹԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ ԶՄԻՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 7 ՅՈՒՆ ՎԱՐ 1878 1083

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ի Կ. Պոլսոյ ամսոյ 25-ն հասեալ հեռագրա- ղըն կը ծանուցանեն թէ Ռուսիոյ կառավա- ռութիւնն սիրով ընդունելով Բարձրա. Դրան քաղաքարման առաջարկութիւնն վասն կար- ղաւորութեան հաշտութեան, պաշտօնապէս անդրաժէ 'ի նմանէ երկու լիազօր պաշտօնա- ղար յուղարկել 'ի Ռուսաց ընդհանուր բանա- ղակերոնն, որպէսզի անդ հաշտութեան նա- ղաւաւիզ պայմաններն որոշեն բարձրա. Նիքո- ղա Մեծ-Գրքին հետ: Ռուսի Բ. Դուռն զայս քաղաքի պաշտօնն յանձնեց երկու բանիրուն ղարարոյց, այսինքն Արտաքին գործոց նա- ղարար Սէրվէր փաշային և կայսերական գան- ղապահաւորութեան պաշտօնեայ Նամիք փաշային, որք արդէն մեկնեցան իրենց պաշտօնը 'ի գործ ղնելու: Տար Աստուած որ փութով և յաջողու- ղանամբ պատկուէին այս հաշտարար բանախօ- ղութիւնքն 'ի գաղարուսն արինահեղութեան ղրկոյունց կողմանց:

Ստանեան կառավարութեան անգամայ մէջ, այսերական հրովարտակաւ, հետեւեալ գլխա- ղար փոփոխութիւնքն տեղի ունեցան: Ներքին գործոց պաշտօնեայ Համաի փաշան՝ ղեպարզոս անուանեցաւ փոխանակ ղեմ փաշային, որոյ հրամարականն ընդունուեցաւ: Սայիտ փաշան՝ ներքին գործոց նախարար ղրգեցաւ, և կայսերական գանձապահութեան պաշտօնն Նամիք փաշային յանձնեցաւ: Քեանի փաշան՝ ելեմուից նախարար, և Ահմէտ ղեքիք փաշան՝ հասարակաց կրթութեան պաշ- տօնեայ անուանեցան: Ռուսումամթ 'ի այսինքն հարկաց ժողովոյն նա- ղապահութիւնն Սատրք փաշային յանձնեցաւ, ղեմալ փաշան՝ Մերակուտի (մէճլիսի այան) անդամ և Եուսուֆ փաշան Դրապիզանի կուսա- ղալ կարգեցան:

Մայիս 25-ն կը ծանուցանեն թէ ժովպետ ղրկուցայ, որում յանձնեալէ Մանչի նաւահան-

գատին նաւատորմին հրամանատարութիւնն, Մայիս 25-ն մեկնեցաւ դէպ 'ի Արևելեան ծով՝ հանդերձ պատերազմական մեծ զօրութեամբ: Կը հաւաստեն թէ 'ի միջերկրական ծովն ան- միջական կերպիւ և փութով փոխադրելու հա- մար պատրաստուած անգղիական զօրաց թիւն 40,000-ի կը հասնի հանգերձ 90 թնդ անօթներով: Լրադիրք ոմանք հրատարակեցին յանցելունն թէ Անգղիոյ կառավարութիւնն մտադիր է գրա- եւել ղեքիպտոսն կամ ղվեհապետութիւնն նոթա ղնոյ առնուլ 'ի Բարձրագոյն Դրանէ: Թէև այս համբաւքն որ և է հիման վերայ հաստատեալ ղնն, այսու ամենայնիւ կերևի թէ Գաղղիոյ հա- սարակապետութիւնն բացատրութիւն խնդրած է 'ի դահլճէն Լոնտօնի: որ ըստ լրագրաց ո- մանց, պատասխաներ է թէ Եքիպտոսի տիրա- պետելու ամենին գիտաւորութիւն ղունի: Լոնտօնի թայժօրագիրն 'ի մասին այս խնդրոյն կըսէ թէ «Ստոյդէ որ մեք միաք ղունիմք գրա- եւել ղեքիպտոսն, բայց թող պետի ղտամք որ ուրիշ տէրութիւն մի այս բանը ղնէ»:

Լոնտօնի մէջ 'ի մտ աւուրս հրապարակական երկու գլխաւոր ժողովք (միթինկ) տեղի ունե- ցան յորոց մին կը խնդրէր որ Մեծին Բրիտանիոյ կառավարութիւնն՝ միանալով թուրքիոյ հետ, պատերազմ բանայ ընդդէմ Ռուսիոյ: Իսկ միւս ժողովք կը խնդրէր որ Անգղիան հաստատուն պահէ ղչէզօրութիւն իւր և ղլրդովէ ղխաղա- ղութիւնն: Հրապարակական այս ժողովոց մէջ գրեթէ 6000 հոգի ներկայ դանուեցան: և այս խուռն բաղմունքեան մէջ պատահած իւրովու- ղեանց և աղմկոյի ղիտթութեանց պատճառաւ անկարելի էր ատենաբանից գրուցածը իմանալ: Գրեթէ մէկ ժամու ղափ յիշեալ երկու հակա- ուակորդ կուսակցութիւնքն փոխադարձաբար կը յաղթէին իրենց խօսքը յառաջ տանելու կամ կը յաղթուէին: Բայց ստիկանութիւնն հարկ համարելով միջամտել, խուզութիւնն դադարեցաւ և յաղթութիւնն դէպ 'ի պատե- ղազմասէր կուսակցութիւնն հակեալ երեւեցաւ: Սակայն նշանակութեան արժանի է, թէ յիշ- եալ քաղաքային ժողովոց մէջ ոչ ոք գտանէր 'ի

'ի տառապանաց բարախին լուծոյ, և քանի ղանիք մուսայեալ ղվիշտս և ղչարչարանս հանգ- ղին ծանր 'ի քուն: Նա իսկ և յայնմ ղքեղազարդ- ապարան 'ի ներքոյ տիեձեղուն յարկին խայթ խղճի 'ի յատակս պերճապայծառ ծիրանեայ և փառաւորութեան ղանայ ղապչիլ և ծածկիլ: Գիշերն յուշիկ և ծանր յառաջէ և անխտիր պատէ 'ի ղեւս սևափետուր ղէ ղվշտաչարչար աղքատին խցիկ և ղէ ղմեծատան ղքեղազարդ- ապարան: Ի միջի այսմ ընդհանուր լուսութեան տեսանին արք երկու մին ալևոր իմն ընկճեալ ընդ ծանր բեռամբ ամաց յառնալ վարէ ղիւրն ղրնթաց, և երևի այնչափ խոնջեալ և ոգեսպառ մինչ հաղիւ յեց 'ի գաւաղան մարթի ղքայլ իւր դողդոջուն ղուսպ ունիլ: Իսկ միւսն պատանեակ՝ հայկական անձին բերելով ղնմանութիւն սիդա- ղեմ գնացիւք դէմ երեալ առ պատկառելին Մերունի և յառաջ մատուցեալ ասէ: «Ով պատ- կառելիք Մերունի, հասարակեալ է գիշերն և տեսանեմ ղի խոնջեալ և ոգեսպառ հասակը ինքնին պահանջէ հանգիստ, ղի է ղի ոչ հանգչիս խուռն ինչ 'ի կաղդուրել վաստակաբեկ ղանձնգ- ոչ ապաքէն անդորութիւն դիշերոյն նուիրեալ է 'ի հանգիստ տառապեալ մարդկութեան: «Ով աղնիւ երիտասարդ, ղէ և մարդասէր քոյնն հրաւէրք մարթի միթիար լինիլ վշտաց- եալ և խոնջ հասակիս, բայց երբ մտածեմ ղի կենացս ընթաց մերձ է 'ի լուսնն, ուստի ժա-

կենցաղադէտ երեւի անձանց հետևաբար այս ժողովներն որևէ աղքեցութիւն մի ղնն կրնար ունենալ 'ի վերայ ընթացից կառավարութեան: Այսու ամենայնիւ պատերազմասէր կուսակցու- ղիւնն հետեւեալ որոշումն ըրաւ: «Թէև խաղաղութիւնն փափաքելի է, սակայն եթէ կառավարութիւնն 'ի նկատի առնելով ղյառաջագէմ ղարժումն Ռուսիոյ, կորոչէ պա- տերազմ բանալ, անգղիացի աղբն պարտի տա- նիլ ղայն»:

Եթէ այսորիկ պատգամաւորութիւն մի կար- ղեցաւ, որպէսզի ղայս որոշումն ներկայացնէ Պիքոնսֆիլա լրտին: Իսկ 'ի նպատ խաղաղու- ղեան եղեալ ժողովն ուրիշ որոշում մի ըրաւ, որով կը բողոքէ յօգուտ գործաւորաց, ընդդէմ պատերազմին՝ որ և է պատճառանօք հրատա- ղակուելու որ լինի:

Բէգէրսպուրկէն Յունկար ղէն (ըստ նոր աու- մարի) հետևեալ տեղեկութիւնները կուտան: «Անգղիոյ կողմանէ Ռուսաց կառավարութեան եղեալ վերջին առաջարկութեան մասին ընդ- հանուր ղլ պայտմն այն է՝ որ այս սուալարկին յաջող կամ անպայտ վախճանն կախեալ է յի- մաստէն և յոճոյն որով ղարագրեալ պիտի լինի յիշեալ առաջարկութիւնն: Ռուսէ հաշտութեան հակամիտութիւն մի պէտք է իւր աչաց առջև ունենալ ղէ հաշտութեան պայմանքն պարտին համապատասխանել ղոհողութեանցն ղրք ըրած է Ռուսիան: Բէգէրսպուրկի քաղաքագէտ ան- ձինքն համոզեալ են ղէ Անգղիան ղիւնար ու- ղագրութիւն ղմատուցանել այս ղխաւոր պարա- ղային, հետևաբար հասարակաց կարծիքն աստ հանդարտ է բողոքովին ըստ այս մասին»:

Գալով Անգղիոյ միջամտական հաշտասէր ա- ղարկութեան իմաստին և ոճոյն, կը հաւաստեն ղէ այսպէս ղարագրեալէ, ղվեհա. ղագ ուհեոյն կառավարութիւնն կը ծանուցանէ Ռուսիոյ օ- դոտափառ կայսեր կառավարութեանն ղէ Բ. Դուռն պատրաստ է մտանել բացայայտ կերպիւ 'ի բանակցութիւն վասն հաշտութեան: Կայսեր խոհեմութիւնն, նորա խաղաղասէր ղգացումն

մանակն ինձ յոյժ ղանգաղին, ղարեմ վայր- կեան ինչ հանգչիլ, այլ դուն գործեմ հասանել այն նպատակին որում ղլ ղանօք բոլորք փափա- ղին, ղունիմ ես աւաղ ղարդիս այնպիսի բարե- պատեհ դէպս որպէս պատանեակը, ուստի յի- ղուալի բուռն է հրաման ղակատաբին որ 'ի ցանկալին միջ ղիս նպատակ. դու իսկ պատանե- եակը անտիական՝ որ այժմ վայելիս 'ի տես ա- ուոյգ և բերկրապատար մանկութեան յիշեալ ղի հասակը այդ ղեղաժիծաղ փութով ղառա- մեցի, յայնժամ հասցին 'ի քեզ աւուրք գառ- ղեան և ցաւոց: Սիրելի է ինձ յիրաւի տեսա- նել 'ի քեզ ղգեղեցիկը համեստութիւն ղաւակը Արամեան, այլ յուշ լիցի քեզ ղի կենցաղս է ժով լայնածաւալ և տառապեալ մարդկութիւնն յար 'ի կասկածանս կայ ստէպ յերկիւղէ խորա- սուղելոյ 'ի նմին, ղէ և երբեմն փունջ մի երփ- նագեղ ծաղկանց ընծայն նմին, և երբեմն պսակ փչանիւթ: Երիտասարդ ես դու դեռ՝ անփորձ 'ի տառապանաց կենցաղոյս, գիտես արդեօք ղոք քաջարի աղագ հառաչանս, որչափ ժող- վիղոց վիշտս, քանի տանց գառն արտասուս և որչափ սրտից բեկում կը եմ 'ի ներքոյ ծանր բեռան ամացս: Բայց աւաղելին այն է, ղի տես- եալ իսկ եմ ղաւուրս բարեբաստիկ կենաց, տես- եալ եմ յաճախ ղհինաւուրց քաջաղօր աղագ ղերջանկութիւն, և ապա ղչարաչար կործա- նումն իսկ նոցին: Հայոց սղբն երբեմն նախան-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԵՍԻՒ

Հասարակեալ է գիշերն, և խոր լուսութիւն տարի ղրկապիւռ ղհամայն բնութեամբ: ոչ ղն ղտապող քայլից արձագանգք, ոչ ղսառ- ղանայն աղաղակք, ոչ ղխուռն աղմուկք, և ոչ ղիտթք, և ոչ ևս երկայնաձև սաղարթուց տա- անեւելոց 'ի հորմոց ստաւիւն: Գողցես երա- ղունք բաղմամարդ հրաշակերտ քաղաքին ան- ղորժ դադարեալ են, և գիշերականն անգոր- ղութիւն աշակցեալ ընդ սրբազանն յափշտակու- ղեան ղամենից ղերևակայութիւն ղուցանէ ղ բարձունս 'ի տեսիլ անդոյական երազոց: Գողուստ օտարականն 'ի քաղցր տեսիլ երա- ղոց ղերևս երևակայէ ղհայրենիս. ցաւօք տա- ղապեալ հիւանդն ղիւրն առողջութիւն և դքժ- ղաղն կենցաղոյս ղիւր ցանկալին բարօրու- ղիւն: Ով ղէ ո՛րչափ քաղցր և քանի՛ անձ- ղաւետ է ժամս, ղիղերես լուսինն յաստեղա- ղարդ 'ի կամարէն երկնից 'ի կախ գեղապայծառ ղուարթ ղողջողէ, և սիրայիր հայեցուածսվք ա- ղանատես հանգիսանայ այնմ ղաղաղ բնակա- ղանաց ուր ալժուփ եղականաց լինելութիւնք հանգչին 'ի քուն անգորրաւէտ: Սակայն 'ի ներքոյ այն լուիկ յարկաց որչափ սիրաք ընկճեալ

զոր բազմիցս յայտնեալ է, կարգադրոյնն ըզ- յայնն անդղիական կառավարութեան թէ կայս- րն պիտի հաճի նպատար ուշադրութիւն մի մատուցանել Սուրբ անին խնդրոյն»:

Խաղաղութեան նպատար նախընթաց եր- կուց տեղեկութեանց վերայ յաւելցնելով զյե- տագայ տեղեկութիւնն, և հետեցնելով թէ հաշտութիւնն հեռաւոր չերևիր, կարծեմք թէ սխալած չեմք լինիր:

Եի Բեդէրսպուրկէ թայմզ օրագրոյն յուղար- կեալ հեռագիր մի կըմանուցանէ թէ կըհաւաս- տեն յիշեալ մայրաքաղաքին մէջ, որ ուղղակի բանակցութիւնքն ՚ի մէջ Թուրքիոյ և Ռուսաց ընդհանուր բանակակերպոնին՝ չեն արդեւոր բողբոջին զմանակցութիւնն չեղոք տեղեկեց օրք մասնաւոր օգուտներ ունին Արևելքի մէջ: Ինչեքսպուրկի դիւանագէտ տեղեկաց մէջ կա- պահովցնեն թէ Ռուսիան՝ երբ զհաշտութեան պայմանն իւր յառաջ բերէ, պիտի տեսնեն թէ նորա պահանջմունքն աւելի չափաւոր են քան զոր չեն կարծեր այժմ»:

Ի Լոնտոնէ Յունվար 2—14 ամսաթուով ար- ձակեալ հեռագիր մի ծանուցանէ զհետևեալն. «Յառուրն բայման բարլամէնթին, լրտա Պի- րօնափլիտ պիտի խնդրէ գումար մի տասն մի- լիոն լիւա սթէրլինաց, որպէսզի պաշտօնակիցքն իւր՝ այսինքն պատերազմի և ծովային զօրու- թեան նախարարքն պատրաստ լինին ամեն պա- տահական դէպքերու»:

Վերհաւաստենդիւանագէտ տեղեկաց մէջ թէ լրտա ֆերնէվըն և լրտա Մոլսպուրի արգէն ինա- ցուցած են զգիտաւորութիւն իւրեանց հրաժա- րելոյ ՚ի նախարարաց պաշտօնարանէն՝ եթէ Բարլամէնթին հաճութիւն տալով վերոյիշեալ գրամական պահանջման, հակամէտ և հաւան երևի յայտնի թէ նամական քաղաքակաւութեան ընդդէմ Ռուսիոյ»:

Գարձեալ ծանուցանեն ՚ի Լոնտոնէ թէ Անդ- ղիոյ կառավարութիւնն որոշեալ է հանքային ածխոյ մեծ շտեմարան մի հաստատել Ուրլայի նաւահանգստին մէջ:

Ա Չ Գ Ա Յ Ի Ն

Զմիւռնոս, 2 Յունվար 1878

Յարգոյ խմբագիր Արշալուսոյ,

Արևելեան Մամլոյ Հոկոս ամսառեւոյնն մէջ դերաւ խորէն Արքեպիսկոպոս Նար-Պէյիւն՝ Վախի- նական և կրթական ֆրիստոնէական՝ մակա- դրեալ դասագրեանց վերայ երկար դատաքնն-

ձաւոր էր և նշանաւոր իւր հին և վաղեմի սերուն- դեամբն, զվայելէր ՚ի բարեբաստագունից իսկ ՚ի բերրիանս ՚ի բնիկ բարի սեպհական ժառան- գութեան, պանծայր հինսուրոց պերճ շքոյ իշխանութեամբ, ոչինչ վերջացեալ ՚ի զինուո- րական արութենէ, և լուսաւորեալ քրիստոնա- կան սուրբ հրօնից քարոզութեամբ և ըստ ամե- նայն հանգամանաց խոստանայր ազգայնից իւ- րոց սերնդոց աւանդել անուն պերճ և պան- ծալի, այլաւանդ ՚ի դերեւ յարձաւ աշխարհալուր խոստումն աւետեաց, զի փոխանակ պերճ գա- հայից տարադիր եղև ՚ի հայրենեաց, փոխանակ տղատութեան՝ մուծաւ նա ընդ լծով ստրկու- թեան և փոխանակ երջանկութեան եզրիտ նա վերջին զարտասուելի թ շուտութիւն, թ ող զնախտալինս զազգի ազգի դիզեալս ՚ի գլուխ նորին: Բայց առաջնայն երջանիկ բարեզարդու- թեանց քաղաքատութիւն ընդ վերջնայն արտաս- տելի ընդլիմակալութեանց, այնչափ չտան ինձ հառաչել, որչափ վերջին դարուս ոմանց ստամ- բակ յամառութիւն ՚ի բաւնալ և բնալինս առ- նել զպերճ գրաբաւ մեր զամենագեղեցիկ լե- զուն. քանզի եթէ առաջինքն չըջափակեալ ՚ի հզոր տէրութեանց որք նախճիրս սաստիկս ՚ի ժամանակս ժամանակս մուծին յաշխարհ մեր մինչ աւերակ դարձուցին զայն տարագիր առ- նելով զնոսա ՚ի Հայրենեաց, վերջինքն իբր շա- աւախդք վատակեանց՝ յազգային կանգնեալաս- պարեզ, ջան ՚ի կուրծս դենն ոչ միայն բնալինն

նութիւն մը կընթեալու մը: Դատաքննութիւն, կամ լաւ ևս է ըսել բժանդարութիւն, որնոր մենք պարտաւարիր ողւայ և նախանձու ար- դիւնք համարելու մեծ իրաւունք ունինք: Վանդի Ա. Մամլոյն քննագատ խմբագիրք, որ յիշեալ դասագրեանց մէջ հակասութիւններ գտնել կըկարծէ, նոյնինքն ոչ սակաւ հակա- սութեանց մէջ կիյնայ: Օրինակի համար,

Նախ՝ արհամարհական ոգւով խօսիլ ուղեւով յիշեալ դասագրեանց հեղինակին գէմ, Նար- Պէյ, Մար-Պէյ կանուանէ զՆորին Գերապատու- ութիւնը, մոռնալով որ քանի մը տող առաջ ա- նոր Քէ ու Ժայռն անուն ունենալը խոստովա- նած է:

Երկրորդ՝ գերա- Նար-Պէյ սրբազանը իր եր- կասիրութեանը մէջ մէկ քանի բառերու առջև առձեռնէն թարգմանութիւնը դրած ըլլալով, Պարոն Մամլոյն աւելորդ և անտեղի կըհա- մարի. սակայն նոյնինքն իր գատաքննութեան մէջ մէկ քանի բառերու առջև գաղղարէն թարգմանութիւնը գնելով՝ միթէ հակասական և միանգամայն ծիծաղելի գրութեան մը մէջ չըգտնուիր:

Երրորդ՝ Ա. Մամլոյ խմբագիրն՝ գերա- Նար- Պէյ սրբազանին դրած հակառակ բայն իբրև սխալ յառաջ բերելով, կըհարցնէ թէ՛ «հասկացուցա- նեմ» բայ կայ: Մենք կըպատասխանեմք թէ այդ կայ. բայց միանգամայն չենք կրնար չըբ- մանալ թէ Բնալէս փոխանակ ազգային բառա- բաններ գիտելու, իր ընթերցողներուն առջև կը յայտնէ թէ ինքն գրաբաւին բողբոջին անտեղ- եակ է: Բայց ևս աւելի զարմանալին այն է, որ խորէն Նար-Պէյ սրբազանին ճշմարտութեան գրա- բառագէտ՝ լինելը խոստովանելով հանգերձ կենէ իբր թէ անոր սխալները ուղղել, և անոր դասագրեանց լեզուին մաքրութիւնը, յատկու- թիւնը, և կանոնաւորութիւնը պակասաւոր կըգ- նէ և այն, անշուշտ աշխարհաբաւ լեզուին ինք- նակոյ կանոնաւորչ և բարեկարգին համարե- լով ինքզինքն . . . Բայց մենք այս առթիւ հարկ կըհամարենք յիշեցնել Ա. Մամլոյն խմբա- գրին՝ Ս. Աւետարանի սա խօսքը՝ զոր խորհրդով աշխարհիկ սճով յառաջ կըբերեմք յուրախու- թիւն սրտի մեր մոլեւանդ աշխարհաբաւեան պատուելին ճնշուլ քու եղբորդ աչքին մէջի շիւղը կըբեանես, ու քու աչքիդ մէջի գերանին չես նայիր: Կամ Բնալէս կրնաս ըսել քու եղ- բորդ, թո՛ղ տուր աչքեդ շիւղը հանեմ. և ահա քու աչքիդ մէջը գերան կայ: Կեղծաւոր, առաջ քու աչքեդ գերանը հանէ, ու ետքը պիտի նայես եղբորդ աչքէն շիւղը հանելու»:

Չորրորդ՝ Նար-Պէյ սրբազանը իւր դատա-

տունել զբողոքն մեր լեզու, այլև թուի իմն հար- աւածել նկրտին զուանգութիւնս երանելի շարց- չածին բնաւ զմաս զի այսու ընդհանուր ազ- գութիւնն սակաւ առ սակաւ բնալինս լինի իս- պաւ. վտանգի եթէ ընդհանուր փոքրութեդք Հայոց բնակեալ լինէին ՚ի միում՝ որեւէ մասին աշխարհի ՚ի միասին, յայնժամ հնարաւոր լինէր փոփոխութիւն ինչ ՚ի լեզուն մուծանել թարց սուղ ինչ վնասու, բայց այժմ պիտեալի է այսպիսի ձեռնարկութիւն, զի տարաբաղտիկ ազգն ջիր և ցան է յամենայն խորշ հողագրն- տոյս, և աշխարհիկ բարբառ նոյնին միանգա- մայն տարբեր ՚ի միւսոց բնակելոց յայլումտեղ- ւոյ. ուստի ՚ի բաւնալ գրաբաւին, խափանի նաև կըցորդութիւն նոյնին(որ լինի տիեզերական գրաբաւ լեզուով մերով) ընդ եղբարս հեռա- բնակս: Այս կակիծ է, ո՞վ պատանեակդանտիա- կան, որ արամեցուցանէ զիբր իմ կարեվէր. այս է որ թափառական վարէ զիս ՚ի ցրտասա- ռուց գիշերիս ողբով մեջիկ միայնիկ զաւարելին իմ հայրենիս, զի արժանի է նա աւանդ դառ- նակայակ ողբոցս:

Ճեսանես զի սպիտակամորուսք ծածկեն ըզ- կուրծս իմ. ՚ի միտ առ զի սոքա բողմամեայ արտասուաց և դառնութեան են արդիւնք»:

Չայս ասելով յանկարծ իբր շամանդաղ եր- կոքին ևս անդգալի ցնցեցան և անյայտ եղին:

Բաթմալիս, 2 Նոյեմբեր 1877:

դրեանց մէջ «գերահարալ խորհուրդ, հողեկից սուրբը՝ գրած է: Ա. Մամլոյն խմբագիրն կը հարցնէ թէ՛ ստորահարալ խորհուրդ կայ և մար- մնակիր սուրբը ո՞վ է: Մենք շատ անգամ Ա. Մամլոյն մէջ մեր լեզուով ընթերցողները՝ խօսքը կարգացեր ենք: Արդեօք փոքրապատիւ կամ անպատիւ ընթերցողներ ալ ունի ըսել կուզէ:

Հինգերորդ՝ Պ. Մ. Մամլոյն իր «Համառոտ Դասագիրք ընդհանուր պատմութեան» երկա- սիրութեանը մէջ (երես 39) կըգրէ «Աստուած ստեղծեց երկիրը և երկնային աստղերը ու լուսն- նը»: Ուրեմն, (ըստ իւր արամեանութեան) պարտինք հետեցնել թէ Աստուած երկրային աստղեր և լուսին ալ ստեղծեց:

Վեցերորդ՝ գերա- Նար-Պէյ արքեպիսկոպոս սը գրած է թէ՛ «Միւռոնն է իւր նուիրական օրհնեալ ՚ի կաթողիկոսէ Հայաստանեայց»: Ա. Մամլոյ բժանդիր խմբագիրը իբր թէ կուղղէ անոր գրուցածը, յառաջ բերելով թէ՛ «Միւռոնն ընկ իւր չէ այլ ծաղիկներով եփուած օրհ- նեալ իւր»: Եւ միթէ Նորին Սրբազնութիւնն օրհնեալ չէ և ծաղիկներով եփուած չէ զրու- ցած է. իսկ ինքը ինչո՞ւ համար նուիրական (Sacré, աղիզ) մակդիրը կըվերցնէ . . . միթէ նուիրական չէ Միւռոնը:

Մեր խօսքը ամփոփելով կըսենք թէ՛ Արևելե- կան Մամլոյ սոյն քննագատութիւնը գրելով բողբոջին այս կարգի բժանդարութիւնները բաղկացած է, սրոց մի առ մի պատասխանելը եթէ ոչ անօրուտ գոնէ ձանձրայի կըհամարեմք և հարկ կըսեպենք ծանուցանել թէ յիշեալ քննագատութեան՝ մասնաւոր կրօնական և աստուածաբանական մասին մէջ կրօնական խնդ- րոց աւելի տեղեկ անձի մը ոչ բարեմիտ գրիչը կընշմարեմք քանիթէ Ա. Մամլոյ խմբագրինը. Բայց ցաւալի ճշմարտութիւնը այն է որ բողբո զատաքննութիւնը նախանձու և հակառակախ- րութեան ոգւով գրուած է և նպատակ ունի գերա- Նար-Պէյ խորէն սրբազանի նման կենցա- ղագէտ, գիտնական և Աստուածաբան երևելի եկեղեցականի «փայլուն անուր» աղարտելը բոյց այս անբարի նպատակը ձեռք պիտի բեր- ուի արդեօք. ըստ մեզ, զուր ջան և անօրուտ վատակ է: Չայս յատկապէս կըծանուցանեմք Ա. Մամլոյ մեծա խմբագրին բարեկամբէն: Եւ իրաւի ասկեց աւելի բարեկամութիւն մը չենք կարող ընել իրեն»:

Խնդրեմ, խմբագիր—Տէր, սոյն աղգասիրա- կան գիտողութիւնս ձեր պատուական Արշա- լուսոյ մէջ հրատարակելու շնորհն ընէք յանուն արդարասիրութեան: Յ. ԲԱՅԻՆԻԱՆ

Հաճութեամբ սրտի հրատարակեմք զհետևեալ նամակն զոր ընկաւք յ30 Դեկ. ամին անցելոյ ՚ի Սինդափուր, 15 Նոյմ. 1877

Յարգոյ խմբագիր Արշալուսոյ ՚ի Զմիւռնիս:

Պարտ անձին համարիմ ապաքէն հրատարա- կաւ յայտնել զխորին շնորհակալութիւն իմ առ մեծարգոյ աղգայինս տեղոյս, մինչ լրացեալ չորեքամեայ ժամանակի փրճակաւորութեան իմոյ մեկնիմ գոհ ՚ի նոյնանէ: Գոհ արդարև զպատ- լոյն զոր ընկալեալս եմ ՚ի մէնմոյ ՚ի նոյնոնց և գոհ, որ առաւելն է, զի տեսի և վկայեմ զկրօնասիրութեան իւրեանց և զազգասիրութե- նէ յերկրին՝ ուր սպառնայ յամենուստ անտար- բերութիւնն և ոչ յուշ իսկ ամել զայնոսիկ պար- տաւորութիւնս:

Խնդրեմ, յարգոյ խմբագիր, բարեհաճեալք զայս երկտող յայտարարութիւն իմոյ սրտի վե- տեղել յանկեան ուրուք պատուական լրագրի ձեռում, որքան ՚ի նշանակ զսուրթեան սրտիս, նոյն և ՚ի քաջալերութիւն Հնդկաբնակ համբռն- մերազնեից, յորում յոգուենք իսկ փայլին արդէն ՚ի նոյն:

Առ որ մատուցանելով ձեզ կանխաւ զշնորհակալութիւն իմ,

Ձերու մը յարգութեան բարեայակամ և ալթթարար Տիր Գայսուան տէր Բարսեղեան

Յարգւոյն Պատրիարքարանէ կ' Պորոյ որպէս
ամեն Հայ լրագրաց, նոյնպէս և մեզ յազար
կեցաւ հետեւեալ յայտարարութիւնն :

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կրօնական Ժողովոյ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան :
Գերա. տէր Խորէն Ս. արքեպիսկոպոս Նար—
Պէլ՝ ըստ յանձնարարութեան նախորդ ազգային
Կրօնական Ժողովոյ՝ ՆԱԽՆԱԿԱՆ և ԿՐԹԱԿԱՆ
երկու քրիստոնէականներ հրատարակեց 'իպէտս
ազգային վարժարանաց :

Ներկայ կրօնա. Ժողովն ալ կարգալով զայնս՝
չնորհակալ եղաւ գերա. հեղինակին, և սրտեց
յայտարարել պաշտօնապէս ազգային լրագրաց
միջոցաւ թէ՛ ինչպէս ցարդ ազգային պատ-
րիարքարանի արածուածութեամբ հրատարակեալ
քրիստոնէականները, նոյնպէս և այդ երկու
դասագրքերն՝ մեր ազգային վարժարանաց մէջ
կրնան դասախօսուիլ ըստ ուղղափառ դաւա-
նութեան Առաքելական եկեղեցւոյս մերոյ Հա-
յաստանեայց :

Կ. Պօլիս, 21 Դեկտ. 1877 :

Տ. Կ.

Չմիւռնա, 20 Դեկտ. 1877 :

Մեծագոյն խմբագիր

Արշալոյս Արարատեան անդրանիկ լրագրոյն :
Հաճեցէք, ինչդ ընձ, ներկայ յօդուածին ան-
կիւն մը շնորհել ձեր պատուական ինքնութիւն մէջ
որով շնորհապարս պիտի ընէք զնուաստ :

Ընդհանրապէս դաւաճներու դպրոցներու
ապարդիւն փնտհան ազգային լրագիրներու մէջ
նկարագրուած է, և որ իրօք մեծ ցաւ կ'պատ-
ճուէ ազգասէր սրտերու, քանի որ այսօր
յայտնի ճշմարտութիւն մ'է թէ մեր ազգի ա-
պարդան լոկ դպրոցներու յառաջադիմութեան
վրայ կայացած է :

Եթէ էլ լուրջ խորհրդածութեամբ քննենք սոյն
ինչ իրքը, ուրիշ բան պիտի չ'գտնենք եթէ ոչ
դաւաճներու դպրոցներու վրայ հսկող անձանց
նախադրարական սղին ու այլևայլ կուսակցա-
կան ազգայնաւ կիրքեր : Եթէ տեղի չունենան
ասոնք, այն ատեն տարակոյս չ'կայ որ դպրոց-
ներն իրիտ յառաջ կերթան, շնորհիւ ազգային
բարեբաղններու և անհատական օժանդակու-
թեանց : Այս ճշմարտութիւնն ալ պէտք չէ ու-
րանալ թէ դաւաճներու դպրոցները՝ նիւթա-
կանի մասին առատ ըլլան անգամ, դարձեալ այս
յետագէտ՝ փնտհան դատապարտուած կ'ըլլան՝
եթէ իրենց վրայ հսկող անձնքը այլևայլ կու-
սակցութեանց մեքենաներ են :

Այս անսակ դպրոցներէն մինն ալ Մանիա-
լին է, որ իր նիւթականի մասին առատ և ա-
պարդիւն փնտհան մէջ նշանաւոր է : Մանիա
ունի իր յատուկ դպրոցն, զոր վերջերս վերա-
շինեցին . այս դպրոցը բաւական կալուածք ու-
նի, որով կարելի է քանի մը հմուտ վարժապետ-
ներ պահուիլ . սակայն իրաւ է որ մինչև ցայսօր
ազգային ոչ զիսնական մը, ոչ ալ բաւական
ուսեալ մը ելած է այս դպրոցէն : Իգական սե-
ռին դաստիարակութեան մասին բարբոսին ան-
տարբեր է Մանիայի ժողովուրդը . և ցաւալին
այս է որ արդեւք կըլլայ ասոր համար աշխա-
տողներուն, ինչպէս չ'ըլլին մեզ և մեր քանի
մը բարեկամաց պատահեցաւ, երբ առաջին
անգամ ազգայնաց դպրոց մը բացինք և ազգին
վտար ծառայութիւն մը մատուցանելու դիտա-
ւորութեամբ մինչև մեր յետին շունչ աշխատե-
ցանք՝ մեր կողմէն դրամ անգամ չ'ինայելով :
Վերջապէս չորս տարի շարունակ յարատեց
յայտնութեամբ, այս գործին համար Մանիայի
ազգային հողարարձուք մեզի հետ մաքառեցան
անընդհատ, և յաջողեցան դպրոցը գոցել :

Մանիա ունի իր յատուկ ընթերցասրահն, սակայն
այս ազգագրու հիմնարկութեան փառքն բարբոսին
քանի մը լուսավոր երիտասարդներու կ'պատկանի .
և ցաւալին հոս է որ Մանիայի ազգային հող
արարձուք այս երիտասարդներուն չ'պատկանէ
'ի զստ սակալ ծաղրի կուսնն, տը-
ղարական բան մը նկատելով այս հիմնարկու-
թիւնը, որ ազգին լոյս ու կեանք մատակարարող
աղբիւրներէն մինն է :

Ընթերցասրահն յարգոյ անգամնց ջանքն իրա-

ւի շատ գովելէ և ուսումնասիրութեան մասին,
զոր իրենց նպատակ ընտրած են : Վարժարան
մը բացին աւրազ ճաճկերէն և Հայերէն կ'դա-
սախօսեն զիշերները և ընթերցասրահ մէջ յա-
ճախ կ'առնեն ստեղծ ընտիր նիւթերու վրայ :
Եւ որպէսզի իրենց նիւթական փնտհան բարե-
քեն՝ մտա օրերս փնտհանութեան մը ձեռք
զարկին :

Մանիայի մէջ պէտք է որ ազգայնաց համար
կանոնաւոր դպրոց մը հաստատուի . և այս վար-
ժարաններու հսկողութիւնը ձեռնահաս և փոր-
ձառու անձերու յանձնուի . այն ատեն միայն
կը յառաջադիմէ : Գորոյն ունի այժմ՝ բաւա-
կան կալուածք շնորհիւ Յարութիւն ազա Ա-
բապեանի, որ բնիկ Մանիայցի է, և հաճեցաւ
իր կէտք անութեան ատեն երկու գինետուն
չնորհել Մանիայի երկու եկեղեցիներուն, ու-
րոնցմէ դպրոցին պիտոյքն կ'մատակարարուին .
և այսօր Մանիայի մեր ազգայինք կըզարտա-
ւորին երախտագէտ ըլլալ սոյն մեծարդոյ բա-
րեբարին գերդաստանին, որոյ ըրած բարիքը
խիստ ուշ ելաւ հրապարակի վրայ Այս
առջերն միայն սոյն նպատակաւ գրեցինք, որ
փնտհան արժաւ. Սրբազան Առաջնորդն որ հան-
րածանութե է իր լուսաւոր դաղափարներովն Մա-
նիայի կողմերը այն երաժ ինեղով, յուսամք թէ
այս կենսական խնդրոյն վերայ իւր ուշադրու-
թիւնը կըդարձնէ և կըփութայ զարժանն ան-
րինէլ, որպէսզի յիշեալ քաղաքին ազգային
եկամուտներն անօգուտ տեղ չ'սպառելով Հայ
մանիաւոյն յառաջադիմութեան իրրե միջոց
գործածուին :

Գ. Վ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Հնդկաստանի և Չինաստանի անգղիական
լրագրութիւնքն գերա. տէր Գրիգորիս սրբա-
զան արքեպիսկոպոսին յայտնիլ երկիրս ըրած
ճանապարհորդութեան և մանաւանդ 'ի Սինկա-
փոր սարկաւազի միոյ ձեռնագրութեան բարե-
պատեհ առթիւ ինչ ինչ բացատրութիւնս և
նկարագրութիւնս հրատարակեալ են . որոց հա-
յերէն թարգմանութիւնքն՝ շնորհիւ պատուա-
կան բարեկամի միոյ, առ մեզ հասեալ ինչ լով,
փութամք հաղորդել զայնս ընթերցողաց մերոց :
Թարգմանութիւն յԱնգղի. տեղական լրագրոյն :

Ա. Չ. Կ.

Առ հասարակութիւն Գրիգորիսից որ
'ի Սինկափոր :

Նորին բարձր Սրբազնութիւն տէր Գրիգորիս՝
դերամեծար Արքեպիսկոպոս և Առաջնորդ ե-
կեղեցւոյն Հայոց, բարեհաճելով առնել զձեռ-
նագրութիւն աստիճանի սարկաւազութեան
յեկեղեցի Հայոց այսր, յաւուր կիւրակէի 'ի 11
երրորդին նորին ամսոյս, 'ի 5 Երրորդ ժամուս յետ
միջօրէին . վասնորոյ հաւուր յարգանաց նուի-
րի սովաւ որոց ցանկալի իցէ վկայել այնր հան-
դիսի պաշամանն՝ կանխել յեկեղեցի անդր,
'ի սահմանագրեալ աւուրն այնմիկ և 'ի ժամու :

Պ. Ա. ՍԼԹ.

Եկեղեցւոյն եկեղեցւոյն Հայոց .
ի Սինկափոր յ) փետր. 1877.

Թարգմանութիւն յԱնգղիականէն քաղեալ 'ի
տեղական լրագրոյ Սինկափորայ, կոչեցեալ
«Սինկափորայ Օրական Ժամանակագրութիւն»
(Singapore Daily Times թուեալ 12 փետր. 1877 :

Որպէս ծանուցաւ յայտարարութեամբ, հան-
դէս պաշտամանն ձեռնագրութեան կարգի սար-
կաւազութեան 'ի ձեռն տէր Գրիգորիս արքե-
պիսկոպոսի՝ զտեղի կալու. յեկեղեցի Հայոց 'ի
լեռնափողոցին (Hill Street) երէկ յետ միջօրէին
'ի ներկայութեան հասարակութեան Հայոց և
ոմանց այլազգ. բնակչաց քրիստոնէից քաղաքիս :

Կարգ հանդիսի սպասարկութեանն սկիզբն
էաւ իրրե քառորդի ժամու միով յետ հնդի-
ցն՝ զինի կատարման աղօթից և ատուածային
պաշտամանց ըստ աւուրն խորհրդոյ . յորմամ
ամենասպասիւ արքեպիսկոպոսն եմուտ 'ի խո-
րան անդր որ 'ի միոյ կողմանէ Տաճարին, և
զդեատաւորեալ անդ փառապարգ զընտուք,
կրեղով զթագ պայծառաշուք 'ի զլուսն ել ար-
տաքս 'ի խորանէն ունեղով յաջոյ ձեռնին ըլ-
խաչ և 'ի ձախոյ զգաւազանն խորհրդաւոր :

Բաւալ մատուտ պարոն Պ. Ա. Սէթ եկեղեց-
պանն՝ որ պատրաստեալ էր ընդունել զհրաման
սարկաւազութեան, և 'ի ծուր իջեալ եկաց ա-
ռաջի նորին տէրութեան, որ ընթերցեալ ըզ-
կարդ պաշտօնին 'ի վերայ նորա հանդերձ պատ-
շաճաւոր աղօթիւք և օրհնութեամբ ըստ ծիսի
եկեղեցւոյն Հայոց, ձեռնագրեաց զնա 'ի սար-
կաւազութիւն, մատակարարելով նմա զեպիս-
կոպոսիսին իւր զձիրս օրհնութեան, և ետ նմա
իշխանութիւն վարեց զպաշտօն սարկաւազու-
թեան, զոր և ստանձնեալ նորա կամաւոր յո-
ժարութեամբ, անկ եպիսկոպոսն զուսով նորա
զմեատարեաց ուրար մի վայելուչ և պատուական

Եւ ապա կե.քն. զգրան իւր մեծապատիւ Արքե-
պիսկոպոսն՝ համուօս իմն քարոզիւ 'ի վերայ
ձեռնարկութեանն, արձակեաց զժողովուրդս
իւր և զունկնդիրսն բարեմաղթ օրհնութեամբ :

Թարգմանութիւն յԱնգղիականէն՝ քաղեալ 'ի
լրագրէն Չինաստանի, կոչեցեալ «Չինաց թղ-
թաբեր» (China Mail) թուեալ 'ի Հոնգկոնգ 16
Նոյեմբեր 1876 :

Ի միջի ճանապարհորդոց որք հասին այսր,
և ելեալ գնացին աստի «Յարութիւն Արար»
չոգենաւաւ, ընթերց զմեր անշուշտ նկատեալ
իցեն և զանուն Առաջնորդին Հայոց՝ Գրիգորի-
սի արքեպիսկոպոսի :

Ամենպատիւ վարդապետս այս՝ որպէս իմա-
նամք, եկեալ էր ցայս վայր իրրե ուղևոր ոք,
առ 'ի գիտել և իմանալ զՉինաց և զնոյնի քա-
ղաքաց, առաւել քան զոր ետեսն և իմացաւ 'ի
Պինանգ և 'ի Սինկափոր :

Փոքրագուծար խումբ բնակչաց ազգին Հայոց
աստ, ոչ ունեղով զսեպհական իմն տեղի երկր-
պագութեան, անմարդ եղև և Նորին Սրբազ-
նութեան կատարել զնոգևոր պաշտամունս
վան նոցա . բայց երէկ զինի հասարակ ուուր
կարգաց զաղօթս 'ի ընդու Հայոց 'ի վերայ դե-
րեղմանի պարոն Պ. Ա. Սէթայ, 'ի Պրօտէստանտի
հանգստարանին, այնինչ տապանաքար դերեզ-
մանի հանգուցեցն ձգել 'ի վերայ :

Ամենպատիւ Հայրս այս փառաւոր պատ-
մուծանօք իւրովք և գեղապանեց իւրարանն
խորին զոր 'ի զլուսն իւր պատկեր ունէր,
(զթագն պատկուական իմն) այնպիսի շքեղ իմն
կերպարան նկարագրելու յաչ տեսնուցայ մինչ
զի չգուցէ ա՛հնէին ուրուք տեսեալ զայս
յայս կողմն աշխարհի մինչև ցերեկեան օրն :

Ամբ կենաց նորա են որպէս լուսնք 42, և
ունի ընդ իշխանութեամբ արժուոյ իւրոյ և թե-
մակալութեան, զուովմեղաւ եկեղեցիս Հայոց
որք 'ի Հնդիկս և 'ի Պարսս : Ընդունեցաւ սա՛խ
դուղնաքեաց թուոյ անսի հայրենակցաց իւրոց
աստանօր, կարի մեծարանօք և մարդասիրու-
թեամբ, որոց և ինքն մատակարարեաց զարե-
պաշտ վարդապ. տութիւն իւր՝ յաւուր անցելով
կիւրակէի 'ի տան պարոն Խ. Պ. Աստուածատրի :

Կ. Պորոյ ազգային երեսփոխանական Ժողո-
վոյն անցեալ ամսոյ դեռնիակ նստին փնտհա-
նութեանց նկարագրութիւնն հետեւեալ կերպիւ
հրատարակուած է ՄԱՍԻՆ լրագրոյն մէջ :

Ստեանը ժամը 8 1/2ին միջոցները բացուե-
լով, Ս. Պատրիարք հօր առ Ազգային Ժողովն
մատուցած հրատարակելու կարգացուեցաւ :

Ասոր վրայ փնտհանութիւն բացուելով, իշ-
եալ հրատարակելու պարզ կամ պատճառարան-
եալ ըլլալուն վրայ թեր ու գէ՛՞գ իւրեղութիւն-
ներ եղան :

Գերա. իշխրեան եպիսկոպոսն, Ամբոսիոս
վարդապետ, թօճտարեան Օդաէն և Ղազարոս-
եան Քրիստոսաւոր Եփէնակները կժու. ընտաղա-
տութիւններ ըրին Ս. Պատրիարք հօր յաճախ
հրատարական տարուն վրայ, և առաջարկեցին
ընդունիլ Ն. Սրբազնութեան հրատարականը :

Սակայն Ժողովն յիշելով Ն. Սրբազնութեան
արժանիքը, մատուցած ժառանգութիւններն և
ընդհանուր ազգին սէրը, համակրութիւնն ու
փառհօրութիւնը, որոնց «Օրաձգել Ս. Պատրիարք
հօր հրատարական ինքիքը մինչև՝ մէկ ամիս, և
ինքրեւ Նորին Սրբազնութեանն, որ իւր պաշ-
տօնն ամիս մ'ալ չարուանկէ» .— Միանգամայն
որոշուեցաւ՝ «Յանձնարարել ատենապետաց դի-
ւանին, որ բանակցի Ն. Սրբազնութեան հետ
իւր հրատարականի խնդրոյն վրայ՝ յայտնելով
ազգային Ժողովոյ փառահօրութիւնն, և Նորին
նկատուութեանն ենթարկելով քաղաքական

աղի հանդամանքներն, և վերջնական պատասխանը բերել յաջորդ նստին, որ պիտի գումարի առաջիկայ Յունվար ամսոյ 20ին ուրբաթ օրը:

Սոյն որոշումէն ետև՝ ստեանը գոցուեցաւ ժամը 3ին:

Ահաւասիկ Ս. Պատրիարք հօր հրատարակելի գլխաւոր մասերն:

«Այսպիսի ժամանակներու մէջ, կըսէ Նորին Սրբազնութիւնն, ալ անկարող եմ թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս պատրիարքական պաշտօնը վարելու. անկարող եմ պէտք եղածը խորհելու, ասդին անդին պէտք եղած տեղերը երթիւնքերու, ժողովներու գտնուելու, և այլն: Վերջապէս՝ միով բանիւ՝ բացարձակապէս անկարող եմ. ուստի կըխնդրեմ, որ անմիջապէս Տեղապահ մը կարգուի, զի նուաստ օգափոխութեան համար մայրաքաղաքէս մեկնելու միտք ունիմ, եթէ միջոցներ ունենամ բաւական: Բնաւ չկարծուի թէ այս կամայն կուսակցութեան ներկայացմ լինիմ. զի եթէ առողջ լինիմ՝ Աստուածով կարելի էր ներդաշնակութեան մէջ պահել զանոնք, ինչպէս մինչև ցարդ:

«Յակայն կաղաչեմ զՁեզ որ կուսակցական խնդիրներն ալ առայժմ մէկդի թողուք, որք խաղաղութեան ժամանակի մէջ թերևս կրնան ներելի լինիլ. իսկ այսպիսի տագնապայից ժամանակի մը մէջ պէտք է որ Ազգին կենսական խնդիրներովն միայն զբաղիք»:

Ըստ թախանձալի խնդրոյ պարոն Գ. Գալիթով չայ ուսումնասէր կոչակարի քաղաքիս, պարտ անձին համարեցաք հրատարակել զյետադայ բողոքախառն նամակը:

Զմիւռնոտ, 2 Յունվար 1878

Յարգոյ խմբագիր—Տէր,

Արևելեան Մամլոյ Սեպ և Հոկտ. ամիսներուն մէջ «Խօսակցութիւն մի Մարկոս Աւրելիոսի հետ» վերնագրով ամբարշտ և գայթակղական յօդուած մի կարգացի, որ ամենեկին չվայելեր յիշեալ հանդիսին խմբագրին փափուկ պաշտօնին, որ է տեսութիւնն աղքային երկսեռ վարժարանաց քաղաքիս: Քանզի ինքնքայլ գրիտէ թէ յիշեալ յօդուածին ընթերցումը սրբափ գէշ և գայթակղական աղքեցութիւն կրնէ միամիտ ընթերցողաց զրայ:

Ա. Մամլոյ մեծա. խմբագիրը իւր աչքին վրայ եղած գերանը չտեսնելով, գերաւ Նար—Պէյ խորէն սրբազանին աշխատասիրած «Նախնական և կրթական ֆրիստոնէական» գասազրեանց բարոյականին և ուղղագրութեան վրայ անհիմն գատուքնութիւններ կրնէ: Արդեօք մեծա. խմբագիրն չը յիշեր այն հին խմաստասէրները, որ միաբանութեամբ, իրրև պիտանի խրատ՝ Ապողոնի տաճարին վրայ ոսկեգօծ գրեցին «Γνωθι σεαυτον» որ թարգմանի Մանիք գրեզ. ուրիշէ եկար, ուր կըգտնուի և ուր պիտի երթաս, ներքին և արտաքին և այլն:

Սա ալ չմտնամ յիշելու թէ անցելու մէկ բարեկամի շնորհիւ քաղաքիս Յունաց աղքային մայր գայրոց այցելութիւն ընելով, պատին վրայ խոր տառերով գրուած տեսայ՝ Δρχη σοφιας, φδοος Θεου. այսինքն սկիզբն խմաստութեան՝ երկիւղ Տեառն: Մինչդեռ մեր գայրատուներ ընդհակառակն է. ուստի սր ազգասէրին և սր բարեպաշտ անձին սիրտը չլիրաւորիր:

Կաղաչեմ, յարգոյ խմբագիր, ներկայ երկտողս ձեր ազգօգուտ լրագրին մէջ հրատարակելու շնորհք ընէք ՚ի սէր ազգութեան, որով շնորհապարտ պիտի ընէք իս: Գ. ԴԱՎԻԹՈՎ

ՁԱՆԱՁԱՆ ԼԱԻՔԻՔ

Զմիւռնիա, 7 Յունվար:

Մեր նահանգին վե. կուսակալն, ըստ յատուկ հրաւիրանաց ծովապետին՝ որոյ հրամանատարութեան ներքե կըգտնուի անգղիական նաւատորմին, յանցելու շաբաթու ընկերութեամբ մեծաշուք Տիրան Էֆէնտիլին, Ուրլայի նաւահանգիստն գնաց յայցելութիւն յիշեալ նաւատորմին, և մեծ պատուով ընդունուեցաւ: Ն. Վանութիւնն՝ օր մի Ուրլա մնայէ ետև, վերադարձաւ ՚ի քաղաքս:

—Եւրոպական տերութեանց պատերազմական նաւուց՝ ՚ի նաւահանգիստ մեր երթեկելութիւնն կըշարունակէ միշտ. իսկ այժմ միայն

չորս պատերազմական նաւք գտանին. յորոց մին՝ Ամերիկայի Միացեալ—Նահանգաց կըվերաբերի, երկրորդն՝ դաղղիական է և մնացեալ երկուքն գերմանական գորվէթներ են:

—Աւատ և շարունակ անձրև և սակաւ ինչ ձիւն դալէ ետև, այսօր հիւսիսային հովք բաւական սաստկութեամբ կըփչէ. և հորիզոնն թէև արեւափայլ սակայն բաւական ցուրտ կընէ: Ռէտմուրի ջերմաչափն 3—4 աստիճան կընշանակէ զրօյն վրայ:

—Յարգոյ քիր Մինա Խամօտօբուլօ որ քաղաքիս մէջ հրատարակեալ «Բրօստոս» անուն յունարէն լրագրոյն խմբագրապետն է և թուրքերէն լեզուին տեղեակ, Կ. Պօլսոյ օսմանեան երեսփոխանական ժողովոյն անդամ ընտրեցաւ փոխանակ մեծապատիւ ճարթըլօու Եանաքօ Էֆէնտիլին, որ հրատարեցաւ:

—Իսախիոյ վեհապետ Վ. Ի. Բթօր—Էմինուէլ թագաւորն առ Աստուած փոխելով, նորա յաշորքեաց իւր գահաժառանգ որդին Հիւմայէրթ Էլիանն, որ 38 տարեկան է:

—Գերմանիոյ գահաժառանգ իշխանն՝ ՚ի կողմանէ Կիւլմ կայսեր, և Աւստրիոյ Ռէնիէ Արչիդուքսն՝ ՚ի կողմանէ Յրանչիսկոս—Յովսէփ կայսեր, ՚ի Հոնոմ գնացին՝ հանգուցեալ Վ. Ի. Բթօր—Էմինուէլ թագաւորին յուզարկաւորութեան ներկայ գտնուելու և միանգամայն Հիւմայէրթ Էլիանին գահակալութիւնն շնորհաւորելու:

—Կ. Պօլսոյ յունարէն լրագիրքն կըծանուցանեն թէ իրենց Ս. Պատրիարքն յատկապէս բարձրապատիւ Մեծ—Եպարգօսին գնացեր է առ ՚ի կատարելապէս որոշել զպայմանն, որով տեղի պիտի ունենայ քրիստոնէից քաղաքապահ զինուորագրութիւնն: Այս պայմանքն են 1. Քսան տարեկանէն աւելի հասակ ունեցողներն միայն առնուին: 2. Մասնաւոր խումբ կազմուի վասն քաղաքապահ քրիստոնէայ զինուորաց: 3. Մասնաւոր քաղաքական դրօշակ ունենան: 4. Ազատ լինին ՚ի քաղաքապահ զինուորագրութենէ՝ վարժապետք, աշակերտք և որք միակ նեցուկ ու հոգատարքն են ընտանեաց: Մեծ—Եպարգոսն մարդասիրական ուշադրութիւն մատուցանելով ի. բուժէնի. բոս Պատրիարքին խնդրոյն, խոստացեր է զարժանն անօրինել:

—Ագրիանուպօլէն զհետեւեալն գրեն Պօլսոյ «Պարիսէթ» լրագրոյն:

«Ի մօտ աւուրս ընակիչք սկսան չափազանց երկիւղի ենթակայ լինել. ուստի գրեթէ ամենեքեան վաճառելով զինչս իւրեանց ոչինչ գընովք, կըփութան մեկնիլ ՚ի քաղաքն»:

—Փարիզէն Յունվար 9 ամսաթուով (Ն. Տ.) այսպէս կըգրեն. «Կը յուսայուի թէ Ռուսիոյ և Թուրքիոյ մէջ տեղի ունեցած բանախօսութիւնքն՝ հաշտութեամբ պիտի վերջանան»:

—Գարձեալ Վ. Կնայէն Յունվար 10 ամսաթուով (Ն. Տ.) այսպէս կըգրեն.

«Գիտականական բանակցութիւնքն ՚ի մասին նախաշաւիկ պայմանաց խաղաղութեան՝ յաջողութեամբ վերջացան. ուստի հաշտութիւնն ապահովեալ կընկատուի»:

—Զինի բազմամեայ յապաղման, վերջապէս յայտ շաբաթու ընկալաք ՚ի Ս. Էլմիւսմէն ԸԷ Սեպ և զՀոկտ. ամսագիրս Արարատայ:

—Կըլբեմք թէ Բ. Դրան սրտաքին գործոց պաշտօնատան թղթակցութեան գիւնանին երկու գլխաւոր Հայ գործակալաց՝ այսինքն մեծատեսարց Սէֆէրեան Նշան Էֆէնտիլին և Օտեան Խաչիկ Էֆէնտիլին Մէճիտիէ կարգին երրորդաստիճանի շքանշանն շնորհուեր է:

Այլև երկրորդ կարգի պաշտօնատարութեան աստիճան շնորհուեր է մեծա. Թողաթլեան Գասողար Էֆէնտիլին, որ վերոյիշեալ պաշտօնատան թարգմանութեան գիւնանին անդամ է:

—Լրագրաց ոմանց գրածին նայելով՝ քոլէնան դժբաղդարար երևան ելեր է ճիւտտէի և Մէքքէի մէջ, ուր ոչ սակաւ կոտորած կընէ: Ընդհակառակն մարտախի լուր մի կըմանուցանէ թէ յիշեալ մահաբեր ախտն բոլորովին դադարել է ՚ի ծովեղերեայ քաղաքս Չինաստանի:

—Գաղղիոյ նորահաստատ կառավարութիւնն Պատուոյ Լէդէոնի կարգին մեծ խաչն շնորհեաց Վ. Ի. Բթօր—Հիւլիօ հռչակու որ մատենագրին:

—Երեք Եգիպտական շոքեանաք (Շարքիէ, Պէհէրու և Տակապէտ անուանեալ) յանցելու շաբաթու հասին ՚ի Կ. Պօլիս հանդերձ եգիպտական զորադնդովք և 310 ձիովք:

—Հաւաստի աղբիւրէ կըլքեմք թէ՛ Բարձրա. Դուռն բոլոր կուսակալութեանց հեռագրած է, որ առ այժմ ֆրիստոնէից զինուորագրութեան խնդիրը կախ թողուի:

Ի Կ. Պօլսոյ «Քայմը» օրագրոյն յուզարկեալ հեռագիր մի կը ծանուցանէ թէ Բ. Դուռն ՚ի մէջ այլոց՝ յօժարամիտ է զնեղուցն Տարտանելի՝ ազատ հրատարակել վասն անցուդարձի պատերազմական նաւուց:

—Հօրնուպայ անգղիացի ընդհանուր ծովապետն երէկ հասեր է Ուրլայի նաւահանգիստը:

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

Բամպակն կուզուի և յայտ շաբաթու շուրջ 1900 հակ վաճառեցաւ, 365—370ի կենդինարն մեքենայով մաքրուածք. և 350—353 զուրուշի՝ Ատանայի բամպակը:

Աֆիօնն սակաւ ինչ թոյլ է, բայց գիներն գրեթէ միևնոյնն են: Յայտ շաբաթու միայն 30 կողով աֆիօն վաճառեցաւ 134—135 զուրուշով առ չէքին ըստ տեսակին:

Փալամուտին գիներն հաստատուն են: Անգղիոյ տեսակն 126—128 վաճառեցաւ առ կենդինարն, և Մէցանա կոչուածն 155—156ի ճէհրիին գիներն թոյլ են, և 10 քուրձ վաճառեցաւ օխան 8 3/4—9 զուրուշի:

ԾԱՆՈԹՈՒԹ

ԽՈՐՀՐԴԱԻՐ ԿՂԶԻ ԸՆԿԵՑԻԿ ՄԱՐԿՆ

Ժիւլ Վերն գաղղիացի հեգինակին հետաքրքրական գեղեցիկ մէկ աշխատասիրութիւնն է. գոր պարոն Մ. Մամուրեան պատուէիյն բարգմանեալ է ՚ի հայերէն աշխարհիկ բարբառ:

Այս գործոյն բարգմանութեան երկրորդ հատորն՝ որ բաղկացեալ է յութածայ 248 էրեսաց, արդէն ՚ի լոյս ընծայեալ լինելով ՚ի տպարանի Տեոտեան Եղբարց, կըվաճառի անդ ՚ի գին 2 Ֆրանքաց:

ԻՕՈՒՆ ՏՐ ՄԻԳՂՈՒՐ

Մարիօն տը Լօրմի խոստովանանքը, կամ Պատմական տարիանք:

Ի պարոն Գրիգոր Չիլինկիրեան գրագէտէն թարգմանեալ այս բարոյական գեղեցիկ վիպասանութեան չորրորդ հատորն ևս՝ որ բաղկացեալ է յութածայ 210 էրեսաց, ՚ի լոյս ընծայեցաւ ՚ի տպարանի Տէտեան Եղբարց:

Իւրաքանչիւր հատորոյն գինն 2 Ֆրանք է, և կըվաճառի ՚ի քաղաքիս ՚ի յիշեալ տպարանն:

ԾԱՆՈԹՈՒԹ Ի Ի Ն

Այս լրագիրը կրկու շաբաթը անգամ մը՝ շաբաթ օրը կըհրատարակուի: Տարեկան գինը 120 զուրուշ է ողջ զբամով, կանխիկ վճարելի: Դուրս երթալու լրագրաց ճանապարհի ծախքը՝ անօղին վերայ է: Ո՛վ որ կուզէ, կրնայ բաժանորդ գրուիլ Զմիւռնիա՝ Արշաղուսոյ գրատունը. իսկ ուրիշ քաղաքաց համար, ահա կընշանակեմք լրագրոյս մեծարդոյ գործակալաց անուանքը, որք են:

Կոստանդնուպօլիս՝ Հ. Ս. Ալաճաճեան Էֆէնտի, Տնօրէն և Տէր Փունը լրագրոյն:

Աղէքանդրիա՝ աղա Մկրտիչ Հալպլեան:

Գահրիէ՝ Խոկնտեր աղա Մելիքեան:

Յուպլէ՝ աղա Սիմօն Ս. Մուրատեան, փոխ—հիւ. պատոս Գերմանիոյ:

Բէ գէրսպուրի՝ Խաչատուր սարկաւազ Խանթարճեան Մոսկուա՝ պարոն Զարմայր Մանրեան:

Հալեպ՝ Տ. Խոսէակ քահայայ Եանվիքիլեան:

Պաղատա՝ Անգղիոյ հիւպատոսի փոխանորդ, աղա Միքայէլ մասնետի Մինասեան:

Կալկաթա՝ պարոն Մ. Խ. Յովակիմեան:

Մատրաս՝ պարոն Անդրէաս Սամ:

Պաղատա՝ պարոն Մանուկ Որդանտեան:

Խմբագիր—տէր լրագրոյս,

Պ. Դ. Կ. Պալլապարէան:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ